

Jerzy Jacyszyn

Istota i charakter prawny spółki komandytowo-akcyjnej (cz. II)¹

Prawa i obowiązki wspólników w spółce komandytowo-akcyjnej

1. Prawo do prowadzenia spraw spółki komandytowo-akcyjnej

Przez prowadzenie spraw spółki należy rozumieć podejmowanie decyzji związanych z organizacją jej działalności². Podejmowanie tych decyzji mieści się zarówno w kategorii tzw. czynności faktycznych, jak i obowiązku wspólnika. Powszechnie przyjmuje się, że czynności prawne i faktyczne, składające się na prowadzenie spraw spółki, należą do stosunków wewnętrznych spółki³. Stosunki te, a przede wszystkim prowadzenie spraw spółki, podlegają przepisom o spółce komandytowej, a pośrednio jawnej, na podstawie systemu odesłań art. 126 § 1 pkt 1 w zw. z art. 103 k.s.h.⁴

Fundamentalną zasadą w spółce komandytowo-akcyjnej jest to, że jej sprawy prowadzi ci spośród wspólników, którzy ponoszą nieograniczoną odpowiedzialność za zobowiązanie spółki, zachowując pełną kontrolę nad

¹ Część I artykułu jest opublikowana [w:] Rejent 2004, nr 12, s. 51-85.

² Co do zakresu pojęcia prowadzenia spraw spółki zob. np. A. K i d y b a, *Prawo handlowe*, wyd. 3, Warszawa 2002, s. 271.

³ O . L i p i ń s k a, *Spółka komandytowo-akcyjna*, Kraków 2001, s. 62.

⁴ *Prawo handlowe. Spółki handlowe. Umowy Gospodarcze*, red. A. Koch, J. Napierała, Kraków 2002, s. 267.

działalnością i funkcjonowaniem. Nie ulega więc wątpliwości, że prowadzenie spraw spółki jest prawem i obowiązkiem wyłącznie komplementariuszy. Prawo to nie obejmuje kompetencji przyznanych na mocy przepisów kodeksu spółek handlowych „statutu spółki” walnemu zgromadzeniu lub radzie nadzorczej.

Każdy komplementariusz ma prawo i obowiązek prowadzenia spraw spółki (art. 140 § 1 k.s.h.), z tym że statut można jednak przewidzieć powierzenie jej spraw jednemu lub kilku komplementariuszom, co w konsekwencji oznacza wyłączenie pozostałych z prowadzenia spraw spółki (art. 140 § 2 k.s.h.). Nie jest natomiast możliwe powierzenie prowadzenia spraw spółki osobom trzecim, z wyłączeniem wspólników (art. 126 § 1 pkt 1 w zw. z art. 103 w zw. z art. 38 k.s.h.).

Prowadzenie spraw spółki należy do wszystkich komplementariuszy i to do każdego z nich z osobna, a więc pojedynczo (art. 140 § 1 k.s.h.). Kwestia prowadzenia spraw spółki przez komplementariusza jest przedmiotem intrygującym doktrynę⁵. Stawiane jest pytanie, czy sam charakter prawny spółki komandytowo-akcyjnej jako formy prawnej łączącej w sobie elementy spółki komandytowej i akcyjnej, a także okoliczność, że w spółce funkcjonuje walne zgromadzenie i rada nadzorcza pozwalają stwierdzić, że komplementariuszy winny obciążać takie powinności, jakie posiada zarząd w spółce akcyjnej. Inaczej mówiąc, czy nie mamy *de facto* do czynienia z zarządem komandytowo-akcyjnej, skoro komplementariusze zwołują walne zgromadzenie (art. 145 § 1 k.s.h.), sporządzają sprawozdanie z działalności i sprawozdanie finansowe za ubiegły rok obrotowy (art. 146 § 1 pkt 1 k.s.h.). Wbrew tego typu „podobieństwom”, stosowanie przepisów o zarządzie spółki akcyjnej do prowadzenia spraw spółki przez komplementariusza jest nieuprawnione. Skoro bowiem przepisy o spółce komandytowo-akcyjnej odsyłają do wybranych przepisów o spółce komandytowej czy też akcyjnej, a wśród nich nie ma przepisów o zarządzie spółki akcyjnej, to kwestia traktowania komplementariuszy jako zarządu spółki komandytowo-akcyjnej jest bezprzedmiotowa, co oznacza,

⁵ H. U r b a ń c z y k, *Prowadzenie spraw spółki w spółce komandytowo-akcyjnej, Uwagi prawnoporównawcze*, Prawo Spółek 2000, nr 12, s. 11; W. P o p i o ł e k, *Kodeks spółek handlowych – nowe rozwiązania*, Nowy Przegląd Notarialny 2000, nr 5-6, s. 32 wyraźnie zauważa, że pozycja komplementariuszy jest taka sama jak pozycja zarządu, jeżeli chodzi o funkcje członków zarządu w spółce akcyjnej.

że komplementariusze nie stanowią zarządu spółki, lecz wykonują swoje funkcje w ramach upoważnienia i przepisów kodeksu spółek handlowych. Jednakże problem ten wywołuje zainteresowanie doktryny⁶. Pojawia się pytanie, dlaczego nie przyznać uprawnień do powoływania zarządu wspólnikom w innych osobowych spółkach handlowych, w tym także w spółce komandytowo-akcyjnej, tak jak jest to możliwe i dopuszczalne w spółce partnerskiej⁷. Propozycja ta, jak do tej pory, nie ma zbyt wielu zwolenników, choć z drugiej strony kwestia statusu zarządu w spółce partnerskiej nadal budzi żywe emocje w doktrynie i literaturze prawniczej.

Komplementariusze mogą działać pojedynczo lub łącznie, ale też mogą wybrać spośród siebie „zarząd”, chociaż w przepisach kodeksu spółek handlowych dotyczących spółki komandytowo-akcyjnej nie występuje pojęcie zarządu⁸. Brak zarządu w spółce komandytowo-akcyjnej jest – zdaniem części przedstawicieli doktryny – w pełni uzasadniony, bowiem wiarygodność spółki budowana jest na osobie komplementariusza, który odpowiada osobiście w sposób nieograniczony za zobowiązania spółki, a dla osób trzecich nie jest obojętne, kto będzie zarządzał spółką: czy wspólnik, autor sukcesu spółki, czy wynajęty zarządca⁹. Komplementariusze działają zatem jako przedstawiciele ustawowi spółki¹⁰. Pogląd ten wydaje się jednak nieco kontrowersyjny wobec argumentu, że sprawowanie zarządu przez menedżera może przynieść osobowej spółce handlowej korzyści, a zwłaszcza odciążyć wspólników od powinności administrowania jej sprawami¹¹.

Pozbawienie komplementariusza prawa prowadzenia spraw spółki komandytowo-akcyjnej lub przyznanie takiego prawa komplementariuszowi dotychczas go pozbawionemu następuje w drodze zmiany statutu i wymaga zgody wszystkich pozostałych komplementariuszy (art. 140 § 3

⁶ H. Urbańczyk, tamże, s. 15.

⁷ M. Aślanowicz, *Spółka partnerska*, Warszawa 2004, s. 166.

⁸ K. Zalega, B. Zając, *Spółka komandytowo-akcyjna jako nowa formuła prowadzenia działalności gospodarczej*, Bielsko-Biała 2002, s. 68.

⁹ K. Zalega, B. Zając, *Spółka komandytowo-akcyjna jako nowa forma prowadzenia działalności gospodarczej*, Bielsko-Biała 2002, s. 68.

¹⁰ J. Jacyszyn, C. Kosikowski, *Podstawy prawa gospodarczego*, Warszawa 2001, s. 152.

¹¹ M. Aślanowicz, tamże, s. 176.

k.s.h.), z wyjątkiem tego, którego to dotyczy. Jednak w sprawach przekraczających zakres zwykłych czynności konieczna jest zgoda wszystkich komplementariuszy a więc nawet tych pozbawionych prawa prowadzenia spraw.

W przypadku gdy żaden z komplementariuszy uprawnionych do prowadzenia spraw spółki czasowo nie może sprawować swoich czynności, rada nadzorcza może na ten czas powierzyć to zadanie swoim członkom (art. 143 § 2 k.s.h.).

W sytuacji gdy w spółce jest kilku komplementariuszy uprawnionych do prowadzenia spraw spółki, należy stosować odpowiednie przepisy o spółce jawnej, które regulują tryb podejmowanych przez nich decyzji. I tak, w przypadku spraw nieprzekraczających zakresu zwykłych czynności spółki komandytowo-akcyjnej decyzję może podjąć samodzielnie każdy z komplementariuszy, uprawniony do prowadzenia spraw spółki. Jeśli jednak chociaż jeden z komplementariuszy sprzeciwi się, wymagana jest uchwała wspólników. Wówczas dla jej podjęcia konieczna jest jednomyślność wszystkich komplementariuszy mających prawo prowadzenia spraw spółki (art. 39 oraz art. 42 k.s.h. w zw. z art. 103 oraz 126 § 1 pkt 1 k.s.h.). Z kolei w sprawach przekraczających zakres zwykłych czynności wymagana jest zgoda wszystkich komplementariuszy, w tym także wspólników wyłączonych od prowadzenia jej spraw (art. 43 k.s.h. w zw. z art. 103 oraz 126 § 1 pkt 1 k.s.h.).

Komplementariusz mający prawo do prowadzenia spraw spółki może bez uchwały wspólników wykonać czynność nagłą, której zaniechanie mogłoby wyrządzić spółce poważną szkodę, nawet jeśli przekracza zakres zwykłych czynności spółki (art. 44 w zw. z art. 103 oraz 126 § 1 pkt 1 k.s.h.).

2. Reprezentacja spółki komandytowo-akcyjnej

W odróżnieniu od prowadzenia spraw spółki, jej reprezentacja należy do spraw wewnętrznych spółki, a więc spraw z zakresu stosunku spółki wobec osób trzecich¹².

Zasadą jest, że spółkę mogą reprezentować komplementariusze, których z mocy statutu lub prawomocnego orzeczenia sądu nie pozbawiono

¹² O.Lipińska, *Spółka...*, s. 64.

prawa do reprezentacji spółki (art. 137 § 1 k.s.h.). Tak więc każdy komplementariusz, którego nie pozbawiono prawa do reprezentacji może reprezentować spółkę samodzielnie lub łącznie, w zależności od regulacji, jakie zostały zawarte w statucie.

Prawo reprezentacji oznacza kompetencje do dokonywania czynności prawnej wobec osób trzecich ze skutkiem dla spółki (np. zawarcie umowy sprzedaży lub wypowiedzenie umowy najmu)¹³. Oznacza to, że komplementariusz (samodzielnie lub łącznie) może nabywać w imieniu spółki i na jej rzecz prawa i obowiązki, składać oświadczenia woli wobec osób trzecich, reprezentować spółkę przed sądem i pozasądowo.

Kompetencja wspólnika do reprezentowania spółki jest przedstawicielstwem ustawowym (art. 96 k.c.), wykazującym jednakże podobieństwo do reprezentacji osoby prawnej przez jej organy (przedstawicielstwo organizacyjne)¹⁴. Polega ona na dokonywaniu czynności prawnych w imieniu spółki, z bezpośrednim skutkiem dla strony reprezentowanej. Przedstawicielstwo ustawowe różni się od pełnomocnictwa umownego tym, że kompetencja wspólnika wynika bezpośrednio z ustawy, a nie z woli osoby reprezentowanej. Konsekwencją ustawowego przedstawicielstwa jest brak potrzeby wyposażenia wspólnika w pełnomocnictwo. Wspólnik może zatem nabyć dla spółki nieruchomości bez legitymowania się umocowaniem udzielonym mu w formie aktu notarialnego¹⁵. Podstawą bowiem umocowania komplementariuszy są przepisy prawa (k.s.h.), co pozwala na uznanie, że są oni przedstawicielami ustawowymi i z tego tytułu nie muszą być wyposażeni w inne instrumenty prawne¹⁶.

Zdaniem M. Knaflewskiego, nie jest jasne, czy ważność określonych czynności prawnych, podjętych przez komplementariusza, zależy od wyrażonej uchwałą zgody walnego zgromadzenia. Problem ten dotyczy czynności, dla których wymóg zgody akcjonariuszy wprowadza ustawa; regulacje statutowe nie mają wpływu na ważność czynności także w spółkach kapitałowych (art. 17 k.s.h.). Odnosi się to przede wszystkim do zbycia nieruchomości oraz zbycia lub wydzierżawienia przedsiębior-

¹³ Tamże, s. 65.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ A. K i d y b a, *Prawo handlowe*, s. 269.

stwa spółki lub jego części. Artykuł 126 § 1 k.s.h. w sprawach dotyczących stosunku komplementariuszy do osób trzecich każe stosować przepisy o spółce komandytowej, a w kwestiach walnego zgromadzenia o spółce akcyjnej. W spółce komandytowej prawo wspólników do reprezentacji nie podlega żadnym ograniczeniom, tymczasem w spółce akcyjnej brak uchwały walnego zgromadzenia powoduje nieważność czynności, dla których ustawa przewiduje konieczność takiej zgody (art. 17 k.s.h.)¹⁷. Za obydwoma rozstrzygnięciami przemawiają więc poważne argumenty, wynikające z hybrydalnego charakteru spółki komandytowo-akcyjnej¹⁸.

Z praktycznego punktu widzenia, przy zbyciu nieruchomości notariusze na pewno będą domagali się przedłożenia odpowiedniej uchwały. Nie wydaje się to jednak do końca uzasadnione, gdyż art. 126 k.s.h. przechyła szalę na korzyść osobowego charakteru spółki: nakazuje stosować przepisy o spółce komandytowej do spraw między komplementariuszami a akcjonariuszami¹⁹. Sprawa jest jednak dyskusyjna i otwarta.

2.1. Pozbawienie prawa do reprezentacji spółki

Utrata prawa reprezentowania spółki przez komplementariusza może odbyć się za jego zgodą wyrażaną w pierwszym statucie, ponieważ komplementariusz nie musi być zainteresowany reprezentacją spółki²⁰. Późniejsze pozbawienie komplementariusza prawa reprezentowania wymaga łącznego zajścia trzech przesłanek²¹:

1) podjęcia przez walne zgromadzenie uchwały o zmianie statutu większością trzech czwartych głosów (art. 430 § 3 i art. 415 § 1 w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.),

2) zgody wszystkich pozostałych komplementariuszy,

¹⁷ Zob. szerzej J. Naworski, *Skutki przekroczenia przez zarządy spółek kapitałowych ograniczeń do dokonywania czynności prawnych*, PPH 2001, nr 41, wraz z podaną tam literaturą.

¹⁸ Co podkreśla A. Szumański, *Hybrydalne typy spółek handlowych*, PPH 2000, nr 6, s. 25.

¹⁹ M. Knaflowski, M. Rudnicki, R. Szczepaniak, *Nowe prawo spółek*, Górzów Wielkopolski 2002, s. 144.

²⁰ A. Kidyba, *Prawo handlowe*, s. 206.

²¹ *Komentarz do spółek handlowych, Spółki osobowe*, red. R. Potrzeszcz, T. Siemiątkowski, Warszawa 2001, s. 343.

3) braku sprzeciwu złożonego przez komplementariusza, względem którego następuje pozbawienie prawa reprezentacji spółki.

Taki działania nie są jednakże skuteczne, jeżeli komplementariusz nie zgadza się z pozbawieniem go prawa reprezentowania spółki i zgłosi swój sprzeciw do protokołu walnego zgromadzenia lub wyrazi go w formie pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym nie później niż w ciągu miesiąca od dnia powzięcia uchwały przez walne zgromadzenie (art. 137 § 4 k.s.h.). Wydaje się trafny pogląd M. Knaflewskiego, że to biurokratyczny przepis (jaki miałby być sens fałszowania takiego sprzeciwu) nie określa, niestety, komu sprzeciw ten winien zostać złożony. Jeśli bowiem miałby on zostać złożony spółce, to składający go komplementariusz byłby uprawniony do jego odbioru. Jak się wydaje, w pełni wystarczające jest złożenie go jednemu z pozostałych komplementariuszy. W takiej sytuacji pozostali komplementariusze mają możliwość wystąpienia do sądu, który z ważnych przyczyn może zdecydować o pozbawieniu prawa do reprezentacji. Jeśli spółka ma tylko jednego komplementariusza, wyłączenie go od reprezentowania spółki nie jest możliwe, gdyż prowadziłoby do całkowitego pozbawienia spółki ustawowej reprezentacji²².

Sąd może pozbawić komplementariusza prawa reprezentowania spółki tylko wtedy, gdy zachodzą ważne powody (np. działanie na szkodę spółki, podjęcie działalności konkurencyjnej, uchylanie się od udziału w reprezentacji łącznej)²³, na mocy prawomocnego orzeczenia sądowego.

Pozbawienia komplementariusza prawa reprezentowania spółki, pomimo prawidłowo zgłoszonego przez niego sprzeciwu, zwalnia tego spółnika od odpowiedzialnością osobistej za zobowiązania spółki powstałe od chwili dokonania odpowiedniego wpisu w rejestrze (art. 137 § 4 k.s.h.).

3. Pozycja akcjonariusza

Akcjonariusz może reprezentować spółkę komandytowo-akcyjną jedynie jako pełnomocnik (art. 138 § 1 k.s.h.). Należy jednak nadmienić, że jeżeli komplementariusz uzyska status akcjonariusza, nie wyłącza to jego ustawowego prawa do reprezentacji i nie zmienia się jego odpowie-

²² M. Knaflewski, M. Rudnicki, R. Szczepaniak, *Nowe prawo spółek*, s. 143-144.

²³ A. Kidyba, *Prawo handlowe*, s. 270.

działność wobec osób trzecich²⁴. Jeżeli z kolei akcjonariusz uzyskałby status komplementariusza (art. 136 k.s.h.), to odpowiada on także za zobowiązania spółki istniejące w chwili wpisania go do rejestru. W związku z powyższym nie ma również niebezpieczeństwa zaciągania zobowiązań, za które nie ponosiłby odpowiedzialności. Tak więc reguła ograniczająca prawo do reprezentacji przez akcjonariusza odnosi się do niego tylko w sytuacji, gdy jest akcjonariuszem i nie uzyskał statusu komplementariusza²⁵. W sytuacji gdy akcjonariusz dokona czynności prawnej w imieniu spółki, nie ujawniając swojego pełnomocnictwa, jak również gdy umocowania do dokonania określonej czynności prawnej nie posiada albo przekroczy jego zakres, odpowiada za skutki tej czynności wobec osób trzecich bez ograniczenia, a więc tak jak komplementariusz (art. 138 § 5 k.s.h.). Akcjonariusz reprezentujący spółkę na zasadzie pełnomocnictwa może wykonywać te prawa²⁶:

- 1) jako pełnomocnik spółki do poszczególnych czynności (art. 95 k.c.),
- 2) jako pełnomocnik ogólny (art. 98 k.c.) – wówczas dokonywać może czynności,
- 3) jedynie jako czynność w zakresie zwykłych spraw spółki.

Spółka komandytowo-akcyjna może również udzielić prokury akcjonariuszowi, w sytuacji gdy przedstawiciele ustawowi nie są w stanie sprostać swym obowiązkom reprezentowania spółki na wewnątrz. Ustanowienie prokury w spółce komandytowo-akcyjnej (podobnie jak w spółce jawnej czy komandytowej), zgodnie z przepisami odsyłającymi do art. 103 oraz art. 126 § 1 pkt 1 k.s.h., wymaga zgody wszystkich wspólników (komplementariuszy) mających prawo prowadzenia spraw spółki (art. 41 § 1 k.s.h.). Do odwołania prokury nie jest wymagana powyższa zgoda, może go dokonać każdy ze wspólników (komplementariuszy) mający prawo prowadzenia spraw spółki (art. 41 § 2 k.s.h.).

4. Stosunki wewnętrzne spółki komandytowo-akcyjnej

4.1. Pojęcie i rola organów spółki komandytowo-akcyjnej

Kodeks spółek handlowych przewiduje istnienie dwóch organów w spółce komandytowo-akcyjnej: walnego zgromadzenia i rady nadzor-

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże.

²⁶ O. Lipińska, *Spółka...*, s. 66.

czej, choć co do charakteru prawnego organów w osobowych spółkach handlowych toczy się na łamach doktryny prawa dyskusja. Przenosi się ona także na grunt organów spółki komandytowo-akcyjnej. I tak, np. A. Kidyba uważa, że żaden przepis kodeksu spółek handlowych nie nazywa tych ogniw organizacyjnych spółki komandytowo-akcyjnej organami. Proponuje, by przyjąć koncepcję, że są to *quasi*-organy, które wykonują określone funkcje, przypisane im przepisami kodeksu spółek handlowych²⁷.

Warto przytoczyć pogląd A. Szumańskiego, że potrzeba powołania tych organów wynika ze szczególnego stosunku prawnego, jaki powstaje pomiędzy komplementariuszem prowadzącym sprawy spółki i reprezentującym ją a dużą grupą akcjonariuszy pozbawionych prawa do zarządzania spółką i jej reprezentacją. Zgodnie z podstawową funkcją prawa prywatnego (tj. ochroną prawa jednostki), zachodzi tu konieczność ochrony strony „słabszej” w stosunku prawnym, a taką stroną w spółce komandytowo-akcyjnej są bez wątpienia akcjonariusze, wobec „silniejszego” od nich w spółce komplementariusza czy komplementariuszy, stąd powołanie w spółce komandytowo-akcyjnej jej organów (rady nadzorczej, walnego zgromadzenia), jako spółek pozbawionych osobowości prawnej, staje się mechanizmem ochrony interesów akcjonariuszy względem komplementariusza czy komplementariuszy²⁸. Zapewniają one stabilność i funkcjonowanie spółki przy zmiennym składzie osobowym współników²⁹.

Rada nadzorcza spółek kapitałowych jest organem, za pośrednictwem którego akcjonariusze wykonują nadzór nad spółką we wszystkich dziedzinach jej działalności (art. 143 § 1 k.s.h.). Do rady nadzorczej mogą być powołani tylko akcjonariusze, natomiast walne zgromadzenie jest organem, który podejmuje uchwały w najważniejszych sprawach spółki, a prawo uczestnictwa w nim przysługuje wszystkim współnikom, tj. akcjonariuszom i komplementariuszom.

Walne zgromadzenie należy zaliczyć do organów spółki komandytowo-akcyjnej, które zaczyna działać od momentu rejestracji spółki. Jego obecność w spółce jest obligatoryjna, natomiast rada nadzorcza jest w zasadzie fakultatywnym organem spółki komandytowo-akcyjnej, której powołanie zależy od woli walnego zgromadzenia (142 § 2 k.s.h.). Jednak,

²⁷ A. Kidyba, *Prawo handlowe*, s. 273.

²⁸ W. Pyzioł, A. Szumański, I. Weiss, *Prawo spółek*, Kraków 2002, s. 214.

²⁹ O. Lipińska, *Spółka...*, s. 100.

jeśli liczba akcjonariuszy przekracza dwadzieścia pięć osób, jej ustanowienie jest obowiązkowe (art. 142 § 1 k.s.h.).

W spółce komandytowo-akcyjnej zarówno walne zgromadzenia, jak i rada nadzorcza są organami kolegialnymi. W odniesieniu do rady nadzorczej wynika to z art. 385 § 1 w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h., który stwierdza, że rada nadzorcza składa się co najmniej z trzech członków, natomiast w przypadku walnego zgromadzenia należy stwierdzić, że przepisy, przyznając prawo uczestnictwa wszystkim wspólnikom, teoretycznie dopuszczają możliwość funkcjonowania w spółce walnego zgromadzenia jako organu jednoosobowego³⁰. Miałoby to miejsce w sytuacji, gdy jedyny komplementariusz spółki objąłby wszystkie akcje – spółka jednoosobowa. Jest to założenie czysto teoretyczne, ponieważ istotą spółki osobowej jest współdziałanie co najmniej dwóch osób. W związku z powyższym, walne zgromadzenie będzie działać jako organ kolegialny³¹.

4.2. Rada nadzorcza spółki komandytowo-akcyjnej

W spółce komandytowo-akcyjnej członków rady nadzorczej powołuje i odwołuje tylko walne zgromadzenie³². Jest to przepis bezwzględnie obowiązujący i statut nie może przewidzieć innego sposobu powoływania lub odwoływania członków rady nadzorczej³³. Dodatkowo przepisy regulujące powoływanie i odwoływanie członków rady nadzorczej przewidują dla komplementariuszy-akcjonariuszy istotne ograniczenia. Mianowicie:

- 1) dla komplementariusza-akcjonariusza jest to zakaz wykonywania prawa głosu przy podejmowaniu przez walne zgromadzenie uchwał w sprawie powołania lub odwołania członków rady nadzorczej. Nie dotyczy to tych komplementariuszy, którzy są pozbawieni prowadzenia spraw spółki lub reprezentowania jej na zewnątrz (art. 142 § 4 zd. 1 k.s.h.),
- 2) komplementariusz-akcjonariusz nie może być również pełnomocnikiem akcjonariuszy na walnym zgromadzeniu przy podejmowaniu uchwał

³⁰ Tamże, s. 103.

³¹ Tamże.

³² A. K i d y b a, *Nadzór w spółce komandytowo-akcyjnej (ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji gdy nie powołano rady nadzorczej)*, Rejent 2003, nr 6, s. 88 i nast.

³³ *Komentarz do spółek handlowych...*, red. R. Potrzeszcz, T. Siemiątkowski, s. 347.

w sprawie powołania lub odwołania rady nadzorczej (art. 142 § 4 zd. 2 k.s.h.).

Obowiązuje zakaz uczestniczenia komplementariusza w radzie nadzorczej. Podobnie jak w spółkach kapitałowych obowiązuje zasada nielączenia funkcji zarządczej i kontrolnej, nie można być jednocześnie nadzorującym i nadzorowanym³⁴. Podobny zakaz rozciąga się na pracownika komplementariusza. Zgodnie bowiem z przepisami art. 142 § 3 § 4 i § 5 k.s.h. oraz art. 387 §1 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2, prawa członkostwa w radzie nadzorczej spółki komandytowo-akcyjnej pozbawieni są komplementariusze uprawnieni do prowadzenia spraw spółki oraz reprezentowania jej na zewnątrz (ich pracowników): prokurenci, likwidatorzy i pracownicy spółki zajmujący stanowisko głównego księgowego, radcy prawnego lub adwokata, kierownika oddziału albo zakładu spółki³⁵.

Co więcej, komplementariusz posiadający akcje spółki nie może sam ani jako pełnomocnik pozostałych akcjonariuszy głosować przy podejmowaniu uchwały o obsadzie stanowisk w radzie (art. 142 § 4 k.s.h.). Przepisy o spółce komandytowo-akcyjnej nie regulują struktury rady nadzorczej, w tym liczby członków oraz zasad jej działania, w tym zakresie znajdują zastosowanie przepisy o radzie nadzorczej spółki akcyjnej (art. 126 § 1 pkt 2 w zw. z art. 381-392 k.s.h.). Jednakże w porównaniu do tej ostatniej, kompetencje rady nadzorczej spółki komandytowo-akcyjnej są uszczuplone. I tak, nie powołuje ona ani nie odwołuje osób zarządzających spółką, bowiem funkcję tę pełnią z mocy ustawy komplementariusze. Nie stosuje się do niej również przepisów art. 383 k.s.h. o zawieszaniu członków zarządu, bowiem takiego w spółce komandytowo-akcyjnej nie ma.

Ze sformułowania pracownika komplementariusza wynika, że chodzi o taką osobę, względem której zachodzą łącznie dwie przesłanki³⁶:

1) jest pracownikiem, tzn. zatrudnionym w spółce na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę i jednocześnie

³⁴ A. K i d y b a, *Prawo handlowe*, s. 272.

³⁵ O. L i p i ń s k a, *Spółka...*, s. 106.

³⁶ *Komentarz do spółek handlowych...*, red. R. Potrzeszcz, T. Siemiątkowski, s. 348.

2) jest pracownikiem komplementariusza, tzn. podlega bezpośrednio któremukolwiek z komplementariuszy.

Do rady nadzorczej mają zastosowanie przepisy o spółce akcyjnej art. 381-392 k.s.h., z wyłączeniem art. 383 k.s.h. Oznacza to, że do rady nadzorczej stosujemy przepisy regulujące zakres kompetencji, skład, tryb powoływania i odwoływania (w tym głosowania w odrębnych grupach), długość kadencji, indywidualnych kadencji członków rady, zakaz łączenia funkcji z członkostwem w radzie, zasady podejmowania uchwał, zasady działania rady nadzorczej³⁷.

Rada nadzorcza jest organem kolegialnym oraz organem kadencyjnym. Sprawuje ona stały nadzór nad spółką we wszystkich dziedzinach jej działalności, który polega na badaniu zgodności działalności spółki ze wzorcem statutu, a także uchwały walnego zgromadzenia³⁸. Do podstawowych jej obowiązków należy ocena sprawozdań (art. 395 k.s.h.) zarówno w zakresie ich zgodności z księgami i dokumentami, jak i ze stanem faktycznym oraz wniosków komplementariuszy dotyczących podziału zysku lub strat, a także składanie walnemu zgromadzeniu corocznego pisemnego sprawozdania z wyników tej oceny (art. 382 § 1 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Przy wykonywaniu swoich czynności rada nadzorcza może badać wszystkie dokumenty spółki, żądać od komplementariuszy i pracowników sprawozdań i wyjaśnień oraz dokonywać rewizji stanu majątku spółki (art. 382 § 4 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Rada nadzorcza (wiąże się to z wyłączeniem art. 383 k.s.h.) została pozbawiona prawa zawieszania z ważnych powodów w czynnościach poszczególnych lub wszystkich komplementariuszy uprawnionych do prowadzenia spraw spółki oraz reprezentacji jej na zewnątrz (art. 143 § 2 k.s.h.). Może jednak delegować swoich członków do czasowego wykonywania czynności komplementariusza, w przypadkach gdy żaden z komplementariuszy uprawniony do prowadzenia spraw spółki i do reprezentacji jej na zewnątrz nie może sprawować swoich czynności (art. 143 § 2 zd. 2 k.s.h.). Jeśli choćby jeden z komplementariuszy może działać, delegowanie jest niedopuszczalne. Dodatkowym uprawnieniem rady nadzorczej jest możliwość wytoczenia w imieniu spółki powództwa

³⁷ A. K i d y b a, *Prawo handlowe*, s. 273.

³⁸ O. L i p i ń s k a, *Spółka...*, s. 107.

o odszkodowanie w stosunku do komplementariuszy niepozbawionych prawa prowadzenia spółki oraz jej reprezentowania. Powództwo to wiąże się jednak tylko z prowadzeniem spraw i reprezentacją spółki. Jeśli rada nadzorcza nie wytoczy powództwa o naprawienie szkody wyrządzonej spółce w terminie roku od ujawnienia czynu wyrządzającego szkodę, pozew w tym przedmiocie będzie mógł wnieść każdy³⁹.

Członkom rady nadzorczej można przyznać wynagrodzenie, którego wysokość określi statut lub uchwała walnego zgromadzenia (art. 392 § 1 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Jednak wynagrodzenie dla członków rady nadzorczej w formie prawa udziału w zyskach spółki za dany rok obrotowy, przeznaczony do podziału między akcjonariuszy, może uchwalić tylko walne zgromadzenie (art. 392 § 2 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Zgodnie z art. 392 § 3 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h., każdemu z członków rady nadzorczej spółki komandytowo-akcyjnej przysługuje zwrot kosztów związanych z udziałem w pracach tej rady.

W przypadku gdy rada nadzorcza nie została ustanowiona, prawo kontroli przysługuje wspólnikom spółki, tj. akcjonariuszom i komplementariuszom. Do komplementariuszy ma wówczas zastosowanie art. 38 § 2 k.s.h. w zw. z art. 103 k.s.h., a do akcjonariuszy art. 120 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 k.s.h.

Zdaniem A. Kidyby, nieważne jest więc umowne ograniczenie prawa wspólników-komplementariuszy do osobistego zaciągania informacji o stanie majątku i interesów spółki oraz umowne ograniczenie prawa do osobistego przeglądania ksiąg i dokumentów. Z kolei akcjonariusz ma ustawowe (art. 120 § 1 w zw. z art. 126 k.s.h.), a może mieć sądowe (art. 120 § 2 w zw. z art. 126 k.s.h.) i umowne (art. 120 § 3 w zw. z art. 126 k.s.h.), prawo kontroli. Akcjonariusz ma prawo żądać odpisu sprawozdania finansowego za rok obrotowy oraz przeglądać księgi i dokumenty celem sprawdzenia rzetelności. Jednak są czynności, które podlegają szczególnym zasadom, gdy w spółce nie ma rady nadzorczej. Do nich należy:

³⁹ Zob. A. Kidyba, *Prawo handlowe*, s. 273.

1) wytoczenie powództwa o odszkodowanie przeciwko komplementariuszowi niepozbawionemu prawa prowadzenia spraw lub jej reprezentacji,

2) ustalenie wynagrodzenia dla osób, które prowadzą sprawy spółki (komplementariuszy),

3) w tej sytuacji spółkę reprezentuje pełnomocnik powołany uchwałą walnego zgromadzenia.

Co do zasady rada nadzorcza wykonuje obowiązki kolegiálně, może jednak delegować swoich członków do samodzielnego pełnienia określonych czynności nadzorczych (art. 390 § 1 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Jeśli rada nadzorcza została wybrana w drodze głosowania oddzielnymi grupami, wówczas każda grupa ma prawo delegować jednego spośród wybranych przez siebie członków do stałego indywidualnego wykonywania czynności nadzorczych (art. 390 § 2 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Członek rady nadzorczej, który został delegowany do stałego indywidualnego wykonywania nadzoru, ma prawo do osobowego wynagrodzenia w wysokości ustalonej przez walne zgromadzenie; walne zgromadzenie może powierzyć to uprawnienie radzie nadzorczej (art. 390³ w zw. z art. 126¹ pkt 2 k.s.h.)⁴⁰.

Radę nadzorczą zwołuje się w miarę potrzeb, nie rzadziej jednak niż trzy razy w roku obrotowym (art. 389 § 3 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Prawo żądania zwołania rady nadzorczej posiada każdy jej członek i każdy z komplementariuszy uprawnionych do prowadzenia spraw spółki oraz reprezentowania jej na zewnątrz, który wraz z żądaniem powinien podać proponowany porządek obrad. Przewodniczący rady nadzorczej ma obowiązek zwołania posiedzenia rady w terminie dwóch tygodni od otrzymania wniosku (art. 389 § 1 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Jeżeli przewodniczący nie zwoła posiedzenia w terminie, to wnioskodawca (zgodnie z przepisem art. 389 § 2 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.) może je zwołać samodzielnie, podając datę, miejsce i proponowany porządek obrad⁴¹.

Jeżeli statut spółki komandytowo-akcyjnej nie stanowi inaczej, uchwały rady nadzorczej zapadają bezwzględną większością głosów; statut może przewidywać, że w przypadku równości głosów rozstrzyga głos prze-

⁴⁰ O. Lipińska, *Spółka...*, s. 109.

⁴¹ Tamże.

wodniczącego rady nadzorczej (art. 391 § 1 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Z posiedzeń rady nadzorczej spisuje się protokoły, do których stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące protokołów zarządu spółki akcyjnej (art. 391 § 2 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Rada nadzorcza może podjąć uchwały, jeżeli na posiedzeniu jest obecna co najmniej połowa jej członków, a wszyscy członkowie zostali zaproszeni. Statut spółki może jednak przewidywać surowe wymagania dotyczące *quorum* rady nadzorczej (art. 388 § 1 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.).

Statut spółki komandytowo-akcyjnej może w drodze wyraźnego postanowienia⁴²:

1) stwarzać członkom rady nadzorczej możliwość brania udziału w podejmowaniu uchwał rady poprzez oddawanie głosu na piśmie za pośrednictwem innego członka rady nadzorczej, przy czym oddanie głosu na piśmie nie może dotyczyć spraw wprowadzonych do porządku obrad na posiedzeniu rady nadzorczej (art. 388 § 2 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.),

2) upoważnić radę nadzorczą do podejmowania uchwał w drodze pisemnej lub przy wykorzystaniu środków bezpośredniej łączności. Uchwała jest ważna, gdy wszyscy członkowie rady zostali powiadomieni o treści projektu uchwały (art. 388 § 4 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.).

Powyższa procedura podejmowania uchwał (jeżeli przewiduje ją statut spółki) nie może być jednak stosowana przy wyborach przewodniczącego i wiceprzewodniczącego rady nadzorczej oraz odwoływania i zawieszania w czynnościach tych osób (art. 388 § 4 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.).

Szczegółowe zasady funkcjonowania rady nadzorczej w spółce komandytowo-akcyjnej może regulować, poza statutem spółki, regulamin tego organu, uchwalony przez walne zgromadzenie (lub przez samą radę nadzorczą, jeżeli statut spółki ją do tego upoważni, art. 391 § 3 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.)⁴³.

4.3. Walne zgromadzenie spółki komandytowo-akcyjnej

Status walnego zgromadzenia regulują art. 145 i nast. k.s.h. Odpowiednio stosuje się także przepisy art. 393-429 k.s.h. Jednakże art. 145-

⁴² Tamże, s. 110.

⁴³ Tamże.

147 k.s.h. wprowadza istotne modyfikacje do tych przepisów. W spółce komandytowo-akcyjnej, tak jak i w spółce akcyjnej, walne zgromadzenie może być zwyczajne i nadzwyczajne⁴⁴.

Zwyczajne walne zgromadzenie wspólników powinno się odbyć raz w roku i zostać zwołane oraz przeprowadzone w terminie sześciu miesięcy po upływie każdego roku obrotowego. Jego standardowy porządek obejmuje rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdań komplementariuszy z działalności spółki, sprawozdanie finansowe spółki za ubiegły rok, udzielenie komplementariuszom prowadzącym sprawy spółki oraz członkom rady nadzorczej absolutorium z wykonania przez nich obowiązków, powzięcie uchwały o podziale zysku lub pokryciu strat (argument art. 395 § 2 w zw. z art. 146 k.s.h.)⁴⁵. Wybór biegłego rewidenta i rozwiązanie spółki (art. 146 pkt 4 i 5) odnoszą się do każdego zgromadzenia wspólników, natomiast nadzwyczajne walne zgromadzenie może się odbyć w każdym czasie w przypadkach określonych przepisami kodeksu spółek handlowych, postanowieniami statutu, a także gdy organy lub osoby uprawnione do zwoływania walnych zgromadzeń uznają to za wskazane (art. 398 k.s.h. w zw. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.)⁴⁶.

Ze względu na fakt, że rolę zarządu w spółce komandytowo-akcyjnej pełnią komplementariusze niepozbawieni prawa prowadzenia spraw spółki i reprezentowania jej na zewnątrz, należy przyjąć, że to do nich co do zasady należeć będzie prawo do zwołania walnego zgromadzenia (art. 399 § 1 pkt 2 k.s.h.). Jednak w określonych przypadkach prawo zwołania walnego zgromadzenia należeć będzie do innych podmiotów⁴⁷. I tak:

1) rada nadzorcza ma prawo zwołania zwyczajnego walnego zgromadzenia, jeżeli komplementariusze (pełniący rolę zarządu spółki komandytowo-akcyjnej) nie zwołają go w czasie ustalonym w kodeksie spółek handlowych lub w statucie spółki, natomiast nadzwyczajne walne zgromadzenia, ilekroć uzna to za wskazane, gdy komplementariusze pełniący rolę zarządu nie zwołają go w terminie dwóch tygodni od zgłoszenia odpowiedniego żądania przez rolę nadzorczą (art. 399 § 2 k.s.h. w zw.

⁴⁴ Zob. szerzej A. K i d y b a, *Prawo handlowe*, s. 273.

⁴⁵ Tamże.

⁴⁶ O. L i p i ń s k a, *Spółka...*, s. 111.

⁴⁷ Tamże, s. 112.

z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.); uprawnienie to może zostać przyznane także innym osobom (art. 399 § 3 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 k.s.h.)⁴⁸,

2) akcjonariusz lub akcjonariusze, reprezentujący co najmniej jedną dziesiątą część kapitału zakładowego, mogą żądać zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia, jak również umieszczenia określonych spraw w porządku obrad najbliższego walnego zgromadzenia. Żądanie takie należy złożyć na piśmie komplementariuszom uprawnionym do zwołania walnego zgromadzenia najpóźniej na miesiąc przed proponowanym terminem zgromadzenia (art. 400 § 1 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.),

3) statut spółki komandytowo-akcyjnej może przyznać uprawnienie do zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia także innym osobom (art. 399 § 3 k.s.h. w zw. art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.), jak również akcjonariuszom reprezentującym mniej niż jedną dziesiątą część kapitału zakładowego (400 § 2 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.),

4) prawo zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia przysługuje sądowi rejestrowemu, jeżeli w terminie dwóch tygodni od dnia przedstawienia żądania komplementariuszom pełniącym rolę zarządu, walne zgromadzenie nie zostanie zwołane. Wówczas robi to sąd, po wezwaniu komplementariuszy do złożenia oświadczenia, upoważniając do tego akcjonariuszy, występujących z żądaniem zwołania nadzwyczajnego zgromadzenia. Sąd wyznacza jednocześnie przewodniczącego (art. 401 § 1 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.)⁴⁹.

Walne zgromadzenie zwołuje się przez ogłoszenie, które powinno być dokonane co najmniej na trzy tygodnie przed terminem walnego zgromadzenia (art. 402 § 1 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). W ogłoszeniu należy oznaczyć datę, godzinę i miejsce odbycia walnego zgromadzenia oraz szczegółowy porządek obrad. Jeżeli walne zgromadzenie zwoływane jest w celu zmiany statutu spółki, należy w ogłoszeniu powołać dotychczasowe postanowienia wraz z treścią projektowanych zmian (jeżeli projektowane zmiany są znaczne, to ogłaszanie może zawierać projekt nowego tekstu jednolitego statutu wraz z wyliczeniem postanowień, które zawierają nowe lub zmienione postanowienia statutu (art. 402 § 2 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.)⁵⁰.

⁴⁸ Tamże, s. 111.

⁴⁹ Tamże, s. 112.

⁵⁰ Tamże.

Prawo do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu mają wszyscy wspólnicy spółki komandytowo-akcyjnej, tj. zarówno akcjonariusze, jak i komplementariusze, bez względu na to, czy objęli lub nabyli akcje. Jest to jednak istotne z punktu widzenia zasad głosowania na walnym zgromadzeniu. Prawo uczestnictwa w walnym zgromadzeniu mają również członkowie rady nadzorczej (art. 406 w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.)⁵¹.

Od prawa do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu (przysługujące mu każdemu wspólnikowi) należy odróżnić prawo głosu na tym zgromadzeniu, które przysługuje wyłącznie wspólnikom-akcjonariuszom spółki komandytowo-akcyjnej⁵². Należy wobec powyższego przyjąć, że komplementariusz niebędący akcjonariuszem nie ma prawa głosu. Kodeks spółek handlowych stanowi, w których sprawach ma on na zasadach właściwych bardziej dla spółki jawnej prawo do współdecydowania z akcjonariuszem w kwestiach zastrzeżonych do kompetencji walnego zgromadzenia (art. 146 k.s.h.)⁵³.

Każda akcja objęta lub nabyta przez osobę niebędącą komplementariuszem spółki komandytowo-akcyjnej daje zasadniczo prawo do jednego głosu (jeśli statut nie stanowi inaczej)⁵⁴. Zasada ta może być zmieniona przez postanowienia statutu:

1) uprzywilejowując akcję co do głosu i przyznając jej więcej niż dwa głosy (art. 351 § 2 art. 351 k.s.h.),

2) ograniczając prawa głosu akcjonariusza mającego ponad jedną piątą liczbę głosów, np. przez przyznanie jednego głosu na dziesięć akcji⁵⁵.

Nie wydaje się natomiast dopuszczalne wydanie akcji niemych (art. 353 § 3 k.s.h.), bowiem akcjonariusza nie można pozbawić prawa głosu, co wynika z bezwzględnego charakteru tego prawa.

W przypadku gdy komplementariusz równocześnie jest akcjonariuszem, obowiązuje zasada, że jedna akcja daje jeden głos (art. 145 § 4 k.s.h.) Oznacza to, że akcje komplementariusza nie mogą zostać uprzywilejowane co do głosu, nawet jeśli by komplementariusz takie nabył.

⁵¹ *Prawo handlowe...*, red. A. Koch, J. Napierała, s. 270.

⁵² *Komentarz do spółek handlowych...*, red. R. Potrzebszcz, T. Siemiątkowski, s. 351.

⁵³ Tamże, s. 351.

⁵⁴ A. K i d y b a, *Prawo handlowe*, s. 274; *Prawo handlowe...*, red. A. Koch, J. Napierała, s. 270.

⁵⁵ *Prawo handlowe...*, red. A. Koch, J. Napierała, s. 270.

Komplementariusza-akcjonariusza ogranicza się w pewnych sytuacjach prawem głosu. Komplementariusz bowiem nie może wykonywać prawa głosu z posiadanych przez siebie akcji w przypadku powoływania lub odwoływania członków rady nadzorczej, z wyjątkiem komplementariusza, którego pozbawiono prowadzenia spraw spółki lub jej reprezentacji.

Zasadą jest, że podczas głosowania przez walne zgromadzenie uchwał w sprawach należących do kompetencji walnego zgromadzenia, wymagających większości głosów (bezwzględna lub kwalifikowana), powinna ona być uzyskana głosami akcjonariuszy (niebędących komplementariuszami), natomiast komplementariusze (oprócz podejmowania decyzji w sprawach określonych w art. 146 § 1 pkt 1-4), bez względu na to, czy są jednocześnie akcjonariuszami, muszą być jednomyślni (art. 146 § 2) bądź w większości (146 § 3)⁵⁶. Tak więc o silnej pozycji komplementariusza świadczy fakt, że przysługuje im niejako prawo *veta* w wielu istotnych sprawach spółki, bowiem zgody wszystkich komplementariuszy wymagają się pod rygorem nieważności uchwały walnego zgromadzenia w sprawach (§ 2):

- 1) powierzenia prowadzenia spraw oraz reprezentowania spółki jednemu albo kilku komplementariuszom,
- 2) podziału zysku za rok obrotowy w częściach przypadających akcjonariuszom,
- 3) zbycia i wydzierżawienia przedsiębiorstwa spółki lub jego zorganizowanej części oraz ustawienia na nim prawa użytkowania,
- 4) zbycia nieruchomości spółki,
- 5) podwyższania i obniżania kapitału zakładowego,
- 6) emisji obligacji,
- 7) połączenia i przekształcenia spółki,
- 8) zmiany statutu,
- 9) rozwiązania spółki,
- 10) innych czynności przewidzianych w dziale mniejszym lub w statucie.

Natomiast uzyskanie zgody większości komplementariuszy wymagają pod rygorem nieważności uchwały walnego zgromadzenia w sprawach:

⁵⁶ *Komentarz do spółek handlowych...*, red. R. Potrzezsz, T. Siemiątkowski, s. 351.

- 1) podziału zysku za rok obrotowy w części przypadającej komplementariuszom,
- 2) sposobu pokrycia straty za ubiegły rok obrotowy,
- 3) innych czynnościach przewidzianych w statucie.

Nie ma natomiast przeszkód, aby obrady walnego zgromadzenia odbyły się bez udziału komplementariuszy, o ile można osiągnąć odpowiednio *quorum*, bowiem zgoda komplementariuszy, o której mowa w § 2 i § 3 art. 146, może być udzielona zarówno przed, jak i po przyjęciu uchwał⁵⁷, i wyrażona na piśmie. Również uczestniczenie przez akcjonariusza w walnym zgromadzeniu jest jego prawem, a nie obowiązkiem. W związku z tym walne zgromadzenie jest ważne bez względu na liczbę reprezentowanych na nim akcji, chyba że kodeks (np. art. 415 w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.) lub statut stanowią inaczej (art. 408 § 1 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Reprezentatywny charakter uchwał walnego zgromadzenia spółka komandytowo-akcyjna osiąga przez opisaną wcześniej procedurę zawiadamiania komplementariuszy i akcjonariuszy o miejscu, terminie oraz porządku obrad danego zgromadzenia⁵⁸.

Zgodnie art. 412 § 1 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h., akcjonariusze nie muszą uczestniczyć w walnym zgromadzeniu i wykonywać przysługującego im prawa głosu osobiście, mogą to uczynić przez swoich pełnomocników. Pełnomocnictwo takie, udzielone w formie pisemnej pod rygorem nieważności, powinno zostać dołączone do protokołu walnego zgromadzenia (art. 412 § 2 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 k.s.h.). Kodeks spółek handlowych, przepisem bezwzględnie obowiązującym art. 412 § 3 w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h., wyklucza możliwość ustanowienia w tym przypadku pełnomocnikiem komplementariusza, który pełni funkcję zarządu w spółce oraz pełnomocnika spółki⁵⁹.

Uchwały na walnym zgromadzeniu zapadają bezwzględną większością głosów, chyba że kodeks lub statut stanowią inaczej (art. 414 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Przepisy kodeksu, ustalające dla podjęcia poszczególnych uchwał inną większość głosów niż bezwzględną (tzw. większość kwalifikowaną), mają charakter bezwzględnie wiążący, a ściśle – semiimperatywny. Oznacza to, że statut może stanowić w tych spr-

⁵⁷ Tamże, s. 353.

⁵⁸ O. L i p i ń s k a, *Spółka...*, s. 115.

⁵⁹ Tamże, s. 116.

wach surowsze pułapy kwalifikowanej większości głosów. Nie jest jednak możliwa sytuacja odwrotna. Przepisy te mają bowiem na celu ochronę akcjonariuszy mniejszościowych, których zdanie musi być wzięte pod uwagę przez pozostałych wspólników posiadających pakiet kontrolny⁶⁰. Założyciele spółki mogą jednak w statucie określić inną niż bezwzględna większość. Oznacza to, że mogą różnicować znaczenie spraw, dla podjęcia których konieczne będzie bądź oddanie głosów przez wszystkich wspólników (jednomyślność), bądź wybraną ich większość lub tylko przez akcjonariuszy posiadających pakiet kontrolny⁶¹.

Uchwała walnego zgromadzenia powzięta jest bezwzględną większością głosów, jeżeli liczba głosów oddanych za wnioskiem („tak”) jest większa od sumy głosów przeciwnych („nie”) i głosów wstrzymujących się. Znaczenie mają tylko głosy ważne (a więc oddane przez osoby uprawnione do głosowania oraz w sposób zgodny z procedurą)⁶².

Kwalifikowana większość głosów (np. 2/3, 3/4, 4/5) albo jednomyślność wymagana jest w sprawach:

1) większości 2/3 oddanych głosów wymagają uchwały w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie przez spółkę umowy przed upływem dwóch lat od jej zarejestrowania, której przedmiotem jest nabycie dla spółki jakiegokolwiek mienia za cenę przewyższającą jedną dziesiątą część wpłaconego kapitału zakładowego od założyciela lub akcjonariusza spółki albo od spółki dominującej bądź spółki czy spółdzielni zależnej (art. 394 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.), zarządzanie przerwy w obradach walnego zgromadzenia (art. 408 § 2 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h., powzięcia uchwały o zmianie przedmiotu działalności spółki (art. 416 § 1 w zw. z art. 126 § 2 k.s.h.),

2) większości 3/4 oddanych głosów wymagają uchwały w sprawie emisji obligacji, zmiany statutu, umorzenia akcji, obniżania kapitału zakładowego, zbycia przedsiębiorstwa i rozwiązania spółki (art. 415 § 1 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.),

3) w wyjątkowych przypadkach potrzebna jest jednomyślność albo brak sprzeciwu, tak jest przy powzięciu uchwały w sprawie nieobjętej porządkiem obrotu walnego zgromadzenia (art. 404³ w zw. z art. 126 § 1

⁶⁰ Tamże, s. 117.

⁶¹ Tamże.

⁶² Tamże.

pkt 2 k.s.h.) i przy odbyciu walnego zgromadzenia bez jego formalnego zwołania (art. 405 § 1 k.s.h. w zw. z art. 126 1 pkt 2 k.s.h.)⁶³.

Głosowanie co do zasady jest jawne (art. 420 § 1 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Wyjątkowo obligatoryjnie zarządza się tajne głosowanie przy wyborach oraz przy głosowaniu nad wnioskami o odwołanie członków organów spółki lub likwidatorów, o pociągnięciu ich do odpowiedzialności, jak również w sprawach osobowych. Poza tym tajne głosowanie należy zarządzić na żądanie choćby jednego ze wspólników obecnych lub reprezentowanych na walnym zgromadzeniu (art. 420 § 2 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Jeżeli uchwała dotyczy wyboru komisji powoływanej przez walne zgromadzenie, może ono podjąć uchwałę o uchyleniu tajności tego głosowania (art. 420 § 3 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Nie może jednak zarządzić utajnienia głosów w żadnym z wyżej wymienionych przypadków, jeżeli w walnym zgromadzeniu uczestniczy tylko jeden wspólnik (art. 420 § 4 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Uchwały walnego zgromadzenia powinny być protokołowane przez notariusza, ustawa jednak (w odróżnieniu od kodeksu handlowego z 1934 r.) nie zawiera rygору nieważności w przypadku niedochowania tego wymogu (art. 421 § 1 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.; zob. art. 421 § 1 k.s.h.)⁶⁴.

4.4. Udział w zysku spółki komandytowo-akcyjnej

W spółce komandytowo-akcyjnej komplementariusze oraz akcjonariusze uczestniczą w zysku spółki proporcjonalnie do swoich wkładów. Oznacza to, że udział w spółce komandytowo-akcyjnej uzależniony jest od wartości wniesionych do niej wkładów. O poziomie zysku świadczy więc rzeczywista wartość wkładów, bez względu na to, na jaki kapitał zostały wniesione – na kapitał zakładowy czy na inne fundusze⁶⁵. Istotne jest to jednak z punktu widzenia komplementariusza, który powinien rozważyć, na jakie fundusze je wniesie. Jeśli umiejscowi wkłady tylko na kapitale zapasowym, wówczas nie staje się akcjonariuszem, ale nie zmienia to jego prawa do zysku, które jest relatywne do wniesionych

⁶³ Tamże, s. 118.

⁶⁴ Tamże, s. 119.

⁶⁵ A. K i d y b a, *Prawo handlowe*, s. 275.

wkładów do spółki⁶⁶. W przypadku gdy zdecyduje się na wniesienie dodatkowo wkładów na kapitał zakładowy (staje się równocześnie akcjonariuszem), zwiększa się jego możliwość oddziaływania na spółkę przez dodatkowe prawo, jakie będzie miał jako akcjonariusz⁶⁷.

Z uwagi na to, że przepisy spółki komandytowo-akcyjnej nie zawierają regulacji podziału i wypłaty zysku, należy stosować zarówno przepisy o spółce jawnej (art. 103 w zw. z art. 126), jak i przepisy dotyczące spółki akcyjnej (art. 347 i 348).

Roczny zysk podlega podziałowi w częściach przypadających akcjonariuszom i komplementariuszom. Zgodnie z art. 146 § 2 pkt 2 i § 3 pkt 1, walne zgromadzenie podejmuje dwie uchwały dotyczące podziału rocznego zysku: w części przypadającej akcjonariuszowi i części przypadającej komplementariuszowi.

Trzeba jednak pamiętać, że do komplementariuszy nie mają zastosowanie w ogóle przepisy art. 347 k.s.h. i nast. o przeznaczeniu i podziale zysku oraz o zasadach zwiększenia i zmniejszenia sumy dywidendowej. Kodeks spółek handlowych mówi bowiem wyraźnie o uczestnictwie w zysku spółki (nie zaś, co ma znaczenie dla akcjonariuszy, w zysku przeznaczonym do podziału), dlatego też jedynym momentem, w którym należy uwzględnić wszystkich współników, jest ustalenie, jaka część rocznego zysku brutto, wykazanego w sprawozdaniu finansowym, przypada na komplementariusza, a jaka na akcje.

Zgody wszystkich komplementariuszy wymaga się pod rygorem nieważności uchwały walnego zgromadzenia w części przypadającej akcjonariuszowi, natomiast zgody większości komplementariuszy wymagają uchwały walnego zgromadzenia związane z podziałem zysku w częściach przypadających komplementariuszom (którego dokonuje się na zasadach określonych w art. 52 k.s.h.). Ponieważ wypłat zysku przypadającym komplementariuszom dokonuje się na zasadach określonych w art. 52 k.s.h., zdaniem T. Siemiątkowskiego i R. Potrzeszcza, trudno jest zrozumieć, że komplementariusze mogą być narażeni na torpedowanie swoich uprawnień przez walne zgromadzenie, chociaż mają prawo do całego, z zastrzeżeniem art. 52 § 2 k.s.h., zysku brutto. Skoro ustawa

⁶⁶ Tamże.

⁶⁷ Tamże.

w art. 126 § 1 pkt 1 k.s.h. odsyła do stosunków wewnętrznych w spółce jawnej, a te regulują zasady podziału zysku (w szerokim znaczeniu) przy nieistnieniu w tym zakresie jakichkolwiek zasad uchwalania tego podziału (właściwy w tym zakresie art. 146 § 1 k.s.h., który byłby odstępstwem od reguły wynikającej z odesłań z art. 126, milczy w przedmiocie podziału zysku w znaczeniu określonym w art. 395 § 2 pkt 2 k.s.h.), podział zysku może być uchwalony tylko w stosunku do akcjonariuszy i do nich mają zastosowanie art. 147 i 348 k.s.h.⁶⁸

Jeśli statut nie stanowi inaczej, należy przyjąć, że prawo do żądania podziału i wypłaty zysku powstanie dopiero po sporządzeniu bilansu z końcem roku obrotowego. Gdyby udział kapitałowy komplementariusza wskutek poniesionych przez spółkę strat został uszczuplony, należy najpierw przeznaczyć zyski spółki na jego uzupełnienie, a następnie dokonać podziału pozostałego zysku pomiędzy wspólników.

Jeśli statut nie stanowi inaczej, obliczenie czystego zysku następuje w ten sposób, że najpierw odejmuje się od zysku brutto odsetki należne komplementariuszom na podstawie art. 53 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 1 oraz 103 k.s.h., a następnie czysty zysk w części przypadającej komplementariuszom dzieli się pomiędzy nich w równych częściach. Niepobrany zysk nie zwiększa udziału w kapitale zakładowym i nie może być dochodzony w następnych latach⁶⁹. Zyski, jakie osiągają wspólnicy w spółce komandytowo-akcyjnej, podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych. Zasady obliczania tych dochodów określają odrębne przepisy⁷⁰.

Zgodnie z art. 53 k.s.h., komplementariuszowi przysługiwać będzie prawo do żądania wypłacenia odsetek w wysokości pięciu procent od swojego udziału kapitałowego, nawet jeśli spółka ponosi stratę. Należy zwrócić uwagę, że komplementariusze w statucie (pierwszeństwo postanowień statutu) spółki komandytowo-akcyjnej mogą postanowić, że odsetki będą obliczone nie od udziału kapitałowego, lecz od procentowego udziału wspólnika w majątku spółki (wówczas będą przysługiwać każdemu komplementariuszowi). W tym przypadku zastosowanie art. 52

⁶⁸ *Komentarz do spółek handlowych...*, red. R. Potrzebny, T. Siemiatkowski, s. 355.

⁶⁹ O. Lipińska, *Spółka...*, s. 69.

⁷⁰ Zob. np. R. Piórczak, *Opodatkowanie dochodów wspólników w spółce komandytowo-akcyjnej*, Mon. Podat. 2004, nr 1, s. 26 i nast.

k.s.h. będzie wymagać corocznego obliczenia wartości majątku przypadającego na danego komplementariusza, stosownie do jego udziału. Od tak określonej sumy zostanie wypłacona każdemu komplementariuszowi kwota w wysokości pięciu procent, niezależnie od tego, czy i jakiego rodzaju wkład wniósł do spółki⁷¹. Jeśli udział został uszczuplony wskutek strat, odsetki oblicza się od zmniejszonego udziału⁷².

Prawo akcjonariusza do udziału w rocznym zysku spółki określa się jako prawo do dywidendy. Prawo do dywidendy ma charakter bezwzględny, co oznacza, że akcjonariusz nie może być go całkowicie pozbawiony⁷³.

Wykonanie prawa do dywidendy pozostaje w ścisłej zależności od wyników finansowych spółki. Zgodnie z treścią art. 347 § 1 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h., akcjonariusze mają prawo do zysku (za rok obrotowy), który został przeznaczony przez walne zgromadzenie do wypłaty akcjonariuszom, wskazanego w sprawozdaniu finansowym, zbadanym przez biegłego rewidenta. Zysk podlegający podziałowi rozdziela się w stosunku do liczby akcji. Jeżeli akcje nie zostaną całkowicie opłacone, zysk rozdziela się w stosunku do dokonanych na nie wpłat (art. 347 § 2 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). Statut spółki może jednak, z uwzględnieniem zasady kodeksu spółek handlowych, przewidzieć inny sposób podziału zysku (art. 147 § 3 w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.)⁷⁴.

W myśl art. 348 § 1 k.s.h., kwoty przeznaczone do podziału między akcjonariuszy nie mogą przekraczać zysku za ostatni rok obrotowy, powiększonego o zysk przeniesiony z kapitałów rezerwowych (funduszy), utworzonych w tym celu w poprzednich latach, pomniejszonego o poniesione straty oraz o kwoty umieszczone w kapitałach rezerwowych, które nie mogą być przeznaczone na wypłatę dywidendy. Na wypłatę dywidendy może być przeznaczony zysk z kapitałów rezerwowych, utworzonych w okresie nieprzekraczającym trzech ostatnich lat obrotowych.

Uprawnionymi do dywidendy za dany rok obrotowy są akcjonariusze, którym przysługiwały akcje w dniu powzięcia uchwały o podziale zysku. Statut może jednak upoważniać walne zgromadzenie do określenia dnia, według którego ustala się listę akcjonariuszy uprawnionych do dywidendy

⁷¹ O. Lipińska, *Spółka...*, s. 71.

⁷² Tamże.

⁷³ Tamże, s. 80.

⁷⁴ Tamże, s. 81.

za dany rok obrotowy (dzień dywidendy). Dzień dywidendy nie może być jednak wyznaczony później niż w ciągu dwóch miesięcy, licząc od dni powzięcia przez walne zgromadzenie uchwały o podziale zysku do wypłaty akcjonariuszom. Uchwałę o przesunięciu dnia dywidendy podejmuje się na zwyczajnym walnym zgromadzeniu (art. 348 § 2). Inaczej wygląda sytuacja w spółkach publicznych (art. 348 § 3 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.), gdzie walne zgromadzenie ma obowiązek określenia w uchwale dnia dywidendy oraz terminu jej wypłaty.